

фактична (сформована) пропорція капіталу, так і структура стосовно додаткових капіталовкладень, які переважно у дослідженнях розглядаються відособлено, як аналіз ефективності (рентабельності) власного капіталу та окремих інвестиційних проектів. Оцінка вартості залученого капіталу має ряд особливостей, а саме: залучення додаткового капіталу завжди супроводжується збільшенням вихідних грошових потоків на підприємстві. Це збільшення пов'язане зі сплатою процентів за обслуговування позичкового капіталу і з погашенням основного боргу. Крім того, це пов'язано з кредитним і процентним ризиком; вартість позичкового капіталу пов'язана з оцінкою кредитоспроможності позичальника з боку банку. Чим вища кредитоспроможність підприємства за оцінкою кредитора, тим нижча вартість залученого капіталу. Тому облікова політика підприємства має бути адекватною вирішенню проблеми фінансової реструктуризації підприємства.

Список використаних джерел

1. Андрущак Є.М., Підхонний О.М. Управління фінансовими ресурсами в процесі реструктуризації підприємств // Фінанси України. – 2002. – №7. – С. 30–38.
2. Білик М.Д. Фінансова реструктуризація та її оцінка // Економіст. – 2000. – №9. – С. 22–27.
3. Воротіна Л.І. Реструктурування як шлях відновлення платоспроможності підприємства // Бюлетень з корпоративного управління. – 2001. – №2. – С. 27–31.
4. Гриньова В.М., Гриньов А.В. Фінансова реструктуризація промислових підприємств // Фінанси України. – 2002. – №10. – С. 9–14.
5. Карпунь І.Н. Антикризисні заходи на підприємстві; управління, стратегія, цілі та завдання: монографія. – Львів: Вид-во «Світло», 2008. – 440 с.

6. Федулова Л.І. Методологічні підходи до управління реструктуризацією підприємств // Проблеми науки. – 2002. – №5. – С. 54–59.
7. Батенко Н.І. Реструктуризация как путь к финансовому оздоровлению и прибыльности предприятия // Бухгалтерия. – 2000. – №3. – С. 116–119.
8. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія і практика. – К.: ЦУЛ, 2009. – 328 с.
9. Волков О.І., Денисенко М.П., Гречан А.П. Інноваційний розвиток промисловості України. – К.: КНГ, 2006. – 648 с.
10. Михайлицкий К.А. Организационно-экономический механизм реструктуризации предприятий машиностроительного комплекса: автореф... канд. экон. наук: 08.00.05 / К.А. Михайлицкий; Рос. экон. акад. им. Г.В. Плеханова. – М.: [б. и.], 2010. – 29 с.
11. Климчук С.В. Оптимальное соотношение рентабельности и ликвидности как составляющей переменной моделирования финансовой реструктуризации / Проблемы материальной культуры – С. 41–48.
12. Шершньова З.О. Реструктуризація підприємств: необхідність стратегічного підходу // Бюлетень з корпоративного управління. – 2001. – №3. – С. 16–21.
13. Климчук С.В. Еволюція та механізми фінансової реструктуризації підприємств харчової промисловості України: автореф. дис. д-ра экон. наук: 08.00.04 / С.В. Климчук. – К.: Нац. ун-т харч. технологій, 2009. – 39 с.
14. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
15. Бланк І.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс / И.А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2004. – 656 с.
16. Квасницька Р.С. Управління цільовою структурою капіталу підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. экон. наук. – Хмельницький: Хмельницький НУ, 2005. – 18 с.
17. Бланк І.А. Управление формированием капитала / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2006. – 520 с.

УДК:339.5.338.43:638.1

Л.М. СТЕПАСЮК,
к.в.н., доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України,
З.М. ТИТЕНКО,
аспірант, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Конкурентоспроможність продукції скотарства на світовому ринку

Розглянуто методи визначення конкурентоспроможності продукції на зовнішньому ринку. Здійснено детальний аналіз конкурентоспроможності вітчизняного молока та яловичини на світовому ринку та обґрунтовано напрями її підвищення.

Ключові слова: конкурентоспроможність, індекс, молоко, яловичина, експорт, імпорт.

Рассмотрены методы определения конкурентоспособности продукции на внешнем рынке. Осуществлен

анализ конкурентоспособности отечественного молока и говядины на мировом рынке, обоснованы направления ее повышения.

Ключевые слова: конкурентоспособность, индекс, молоко, говядина, экспорт, импорт.

The methods of determining competitiveness in foreign markets. The detailed analysis of the competitiveness of domestic milk and beef in the world market and reasonable directions of its improvement.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Keywords: *the competitiveness index, milk, beef, export, import.*

Постановка проблеми. Перехід України до ринкової системи господарювання обумовлює необхідність проведення реформ, що обумовлює підвищення ролі держави у розвитку економіки й, особливо, її аграрного сектора. Ефективне державне регулювання галузі необхідне для подолання кризових явищ і забезпечення подальшого інтенсивного розвитку АПК.

Досвід високорозвинутих країн, агропромисловий комплекс яких довгий час формувався під державним впливом, свідчить, що в умовах ринкової економіки ефективність аграрного виробництва значною мірою залежить від рівня державної підтримки галузі.

У сучасних умовах глобалізації економіки проблеми конкурентоспроможності виходять на перший план, і від того, наскільки успішно вони вирішуються, значною мірою залежить економічне і соціальне становище будь-якої країни. Інтеграція України до світового економічного простору вимагає від вітчизняних товаровиробників виробляти конкурентоспроможну продукцію. За умови, що в експортному потенціалі нашої держави значне місце посідає сільськогосподарська продукція та продовольчі товари, конкурентоспроможність аграрної продукції значною мірою визначає конкурентоспроможність України на світовому ринку.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції в цілому й продукції скотарства зокрема досліджувалися в роботах вітчизняних вчених, а саме: П.Т. Саблука, В.І. Власова, С.М. Кваші, О.М. Шпичака, М.М. Ільчука, С.Р. Камілової.

Незважаючи на досить значну кількість робіт в даному напрямі, деякі аспекти залишаються дискусійними і потребують подальшого дослідження.

Зокрема, виникає потреба більш детального аналізу експорту продукції скотарства та оцінки її конкурентоспроможності на світовому ринку.

Метою статті є оцінка конкурентоспроможності молока та яловичини на світовому агропродовольчому ринку за індексами конкурентоспроможності.

Виклад основного матеріалу. В Україні на досить високому рівні розвинута галузь молочного скотарства. Так, у 2011 році вироблено 11,1 млн. т молока, що ставить Україну на 17-те місце за обсягами виробництва молока у світі. Лідерами з виробництва молока є Індія (112 млн. т), США (85,5 млн. т), Китай (43,6 млн. т), Росія (32,8 млн. т). Якщо в 2004 і 2005 роках Україна могла без шкоди для внутріш-

нього споживання вивезти близько 2 млн. т молока, на даний момент надлишки становить не більше 1,3 млн. т на рік. За підрахунками фахівців, якщо виробництво молока в Україні знизиться ще на 10%, то країна з експортера перетвориться на нетто-імпортера молокопродуктів [1].

Частка України у світовому виробництві молока за останні десять років суттєво зменшилася і становить 1,52% (табл. 1), що пов'язано перш за все з тим, що, незважаючи на зростання виробництва молока у світі, молочна галузь України продовжує занепадати. Виробництво молока і молочних продуктів за останні десять років зменшилося на 2,1 млн. т, проте в порівнянні з 2010 року спостерігаються незначні зміни – виробництво молока зросло на 0,1 млн. т.

Незважаючи на значне зменшення обсягів виробництва молока, досить велика його кількість має високий експортний потенціал. Так, у 2011 році було експортовано 171,3 тис. т молочної продукції на загальну суму \$649,4 млн. є порівняні з 2010 роком цей показник збільшився. При цьому значна його частина надходить до Росії. Імпорт молокопродуктів в останні роки дещо зменшився і становив у 2011 році 36,5 тис. т (рис. 1).

Спад виробництва молока є незначним у порівнянні з негативними тенденціями, які склалися при виробництві приросту ВРХ. Так, протягом 2001–2011 років його виробництво у світі зросло на 13% і становило 67 млн. т, а в Україні даний показник, навпаки, зменшився у 1,5 раза (399 тис. т). Частка України у світовому виробництві яловичини поступово зменшується і в 2011 році становила лише 0,64% (табл. 2).

Зважаючи на значне зменшення виробництва яловичини, закономірним є зниження експорту даної продукції. Так, у 2011 році було експортовано 13,0 тис. т (рис. 1) охолодженого та мороженого м'яса ВРХ, у порівнянні з 2001 роком цей показник зменшився майже в 7 разів (90,1 тис. т). Імпорт яловичини в останні роки є досить незначним, а її частка у структурі імпорту м'яса становить менше 1%. Варто зазначити, що при відповідній ціновій кон'юнктурі на світовому та внутрішньому ринках експорт може значно зрости.

ЄС зацікавлений в українській яловичині, оскільки вона буде конкурентоспроможна на ринках країн ЄС із двох причин. По-перше, в Євросоюзі є нестача пропозиції яловичини. По-друге, українська яловичина – це чиста біологічна продукція, яка в країнах ЄС користується підвищеним попитом. На європейському ринку українській яловичині доведеться конкурувати з такими «м'ясними гігантами», як США і країни Південної Америки, проте внаслідок невисокої вартості вітчизняного м'яса ВРХ Україна може подолати дану

Таблиця 1. Динаміка виробництва молока у 2001–2011 роках

	2001	2007	2008	2009	2010	2011	Відхилення	
							2011 до 2001	2011 до 2010
Україна, млн. т	13,2	12,0	11,5	11,4	11,0	11,1	-2,1	0,1
Світ, млн. т	497,8	572,6	583,1	586,2	599,6	727,1	229,3	127,5
Частка України у світовому виробництві молока	2,64	2,10	1,98	1,94	1,83	1,52	-0,6	-0,3

Розраховано автором за даними Державного комітету статистики.

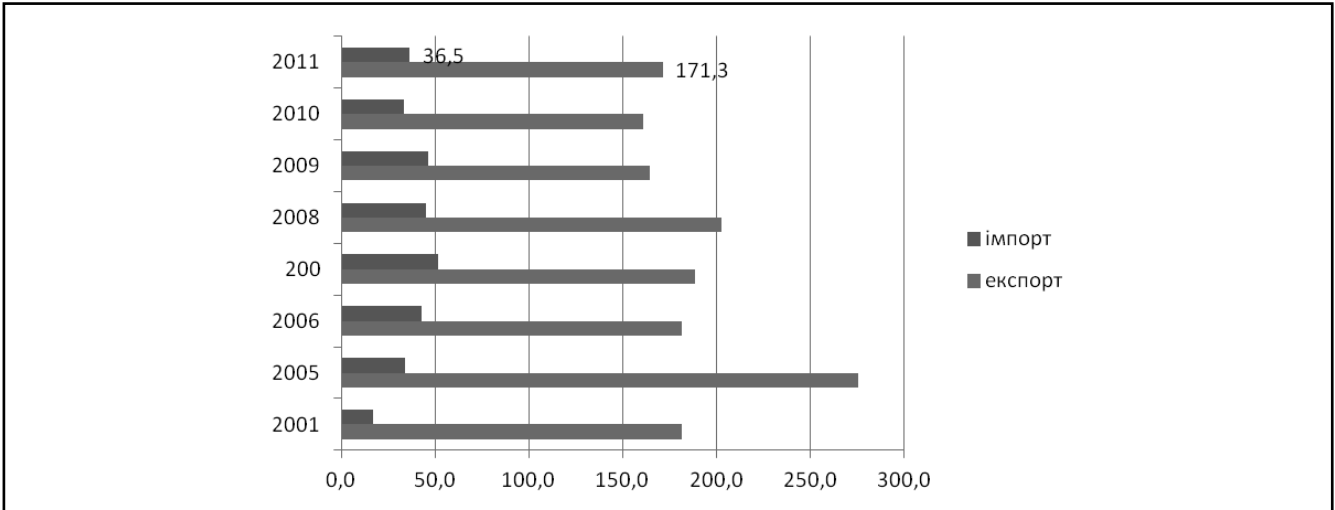

Рисунок 1. Експорт та імпорт молочної продукції в 2001–2011 роках

Таблиця 2. Динаміка виробництва яловичини у 2001–2011 роках

	2001	2007	2008	2009	2010	2011	Відхилення	
							2011 до 2001	2011 до 2010
Україна, тис. т	646	546	480	454	428	399	-247	-29
Світ, тис. т	55237	63248	63374	64032	64276	62543	7306	-1732
Частка України у світовому виробництві яловичини	1,17	0,86	0,76	0,71	0,67	0,64	-0,53	-0,2

Розраховано автором за даними Державного комітету статистики.

проблему. Порівняльний аналіз вартості тільки однієї з позицій – охолодженої безкісткової яловичини, яку постачають на європейський ринок Аргентина, Уругвай, Бразилія, США, дає змогу прогнозувати збільшення експорту української продукції до Європи [2, с. 91].

Сьогодні ми маємо справу з парадоксальною ситуацією: суб'єкти аграрного сектору економіки, які мають усі необхідні умови для ефективного розвитку та давні традиції створення високоякісної продукції, не витримують конкуренції з постачальниками продукції зарубіжного виробництва навіть на внутрішньому ринку, не говорячи про формування та розвиток експортного потенціалу галузей. Саме тому питання забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподар-

ської та продовольчої продукції внутрішнього виробництва є ключовим при формуванні стратегії розвитку вітчизняної економіки [3, с. 225].

Серед показників, які найчастіше використовуються зарубіжними вченими, варто виділити індекс відносних порівняльних переваг RCA (Relative Comparative Advantage Index), індекс відносної експортної конкурентоспроможності RXA (Relative Export Advantage Index), індекс відносної залежності від імпорту RMP (Relative Import Penetration Index), індекс відносних торговельних переваг RTA (Relative Trade Advantage Index).

Індекс відносної експортної конкурентоспроможності RXA визначається як відношення частки країни у світовому експорті певного товару до її частки у світовому експорті всіх

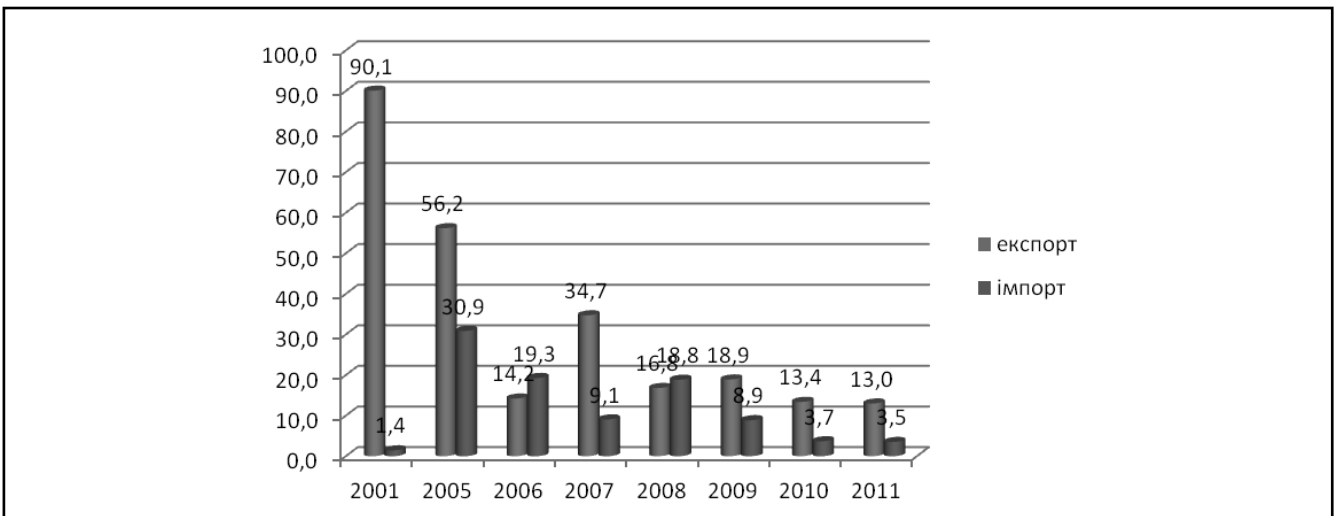

Рисунок 2. Експорт та імпорт яловичини в 2001–2011 роках

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

інших товарів. Специфічною рисою цього вимірника є те, що світовий експорт товару завжди визначається як сума експорту всіх країн, крім тієї, що досліджується. Аналогічно із суми світового експорту інших товарів виключається експорт того товару, що є предметом дослідження. Це дозволяє уникнути подвійного рахунку, такий аспект є особливо доречним, якщо країна має істотну частку у світовій торгівлі і досліджуваний товар становить значну частку світового експорту:

$$RXA = (X_{ij} / \sum_{n, n \neq j} X_{nj}) / \left(\sum_{k, k \neq j} X_{ik} / \sum_{n, n \neq i} \sum_{k, k \neq j} X_{nk} \right)$$

Якщо RXA більше від 1, то країна має порівняльні конкурентні переваги щодо експорту товару, який розглядається, якщо ж менше 1, то це вказує на конкурентні невігоди.

Індекс відносної залежності від імпорту є дуже подібним до індексу RXA з тією лише різницею, що в даному випадку до уваги береться імпорт, який позначається M:

$$RMP = (M_{ij} / \sum_{n, n \neq j} M_{nj}) / \left(\sum_{k, k \neq j} M_{ik} / \sum_{n, n \neq i} \sum_{k, k \neq j} M_{nk} \right)$$

Якщо значення індексу RMP є більшим від 1, то залежність від імпорту висока (тобто мають місце конкурентні невігоди), якщо менше від 1, то низька (тобто спостерігаються порівняльні конкурентні переваги) [4, с. 7].

Однак варто зауважити, що індекс RMP може бути дуже оманливим, оскільки його значення може бути істотно викривленим внаслідок захисту внутрішнього ринку. При існуванні заборони на імпорт або заборонному рівні імпортного мита цей показник відображатиме високий рівень конку-

рентних переваг, тоді як справедливим може бути протилежне. Подібний недолік є притаманний також індексу RXA. Якщо, наприклад, країна є лише транзитною державою, цей індекс може відображати високий рівень конкурентних переваг, що не відповідає дійсності.

При розрахунку індексу відносних торгівельних переваг до уваги одночасно беруться показники експорту та імпорту певного товару. Він розраховується за формулою:

$$RTA = RXA_{ij} - RMP_{ij}$$

де RXA_{ij} – індекс відносної експортної конкурентоспроможності i -го товару в j -й країні; RMP_{ij} – індекс відносної залежності від імпорту i -го товару в j -й країні.

Додатне значення цього показника вказує на відносні конкурентні переваги у зовнішній торгівлі, а від'ємне – на відносні конкурентні невігоди [5, с. 83].

Важливість використання одночасно експорту та імпорту при обчисленні конкурентоспроможності стає все важливішим, зважаючи на зростання внутрішньогалузевої торгівлі (рис. 3). Індекс відносної експортної конкурентоспроможності RXA продукції протягом досліджуваного періоду більше одиниці, що є свідченням того, що українські молокопродукти мають певні конкурентні переваги на світовому агропродовольчому ринку. Індекс відносної залежності від імпорту RMP засвідчує відсутність конкурентних невігод і демонструє низьку залежність від світового імпорту, проте варто відмітити і негативні тенденції, незважаючи на те, що даний індекс нижчий одиниці, протягом досліджуваного періоду він зріс. Індекс відносних торгівельних переваг RTA має додатне значення і вказує на відносні конкурентні переваги у зовнішній торгівлі. В 2010 році цей показник в порівнянні з

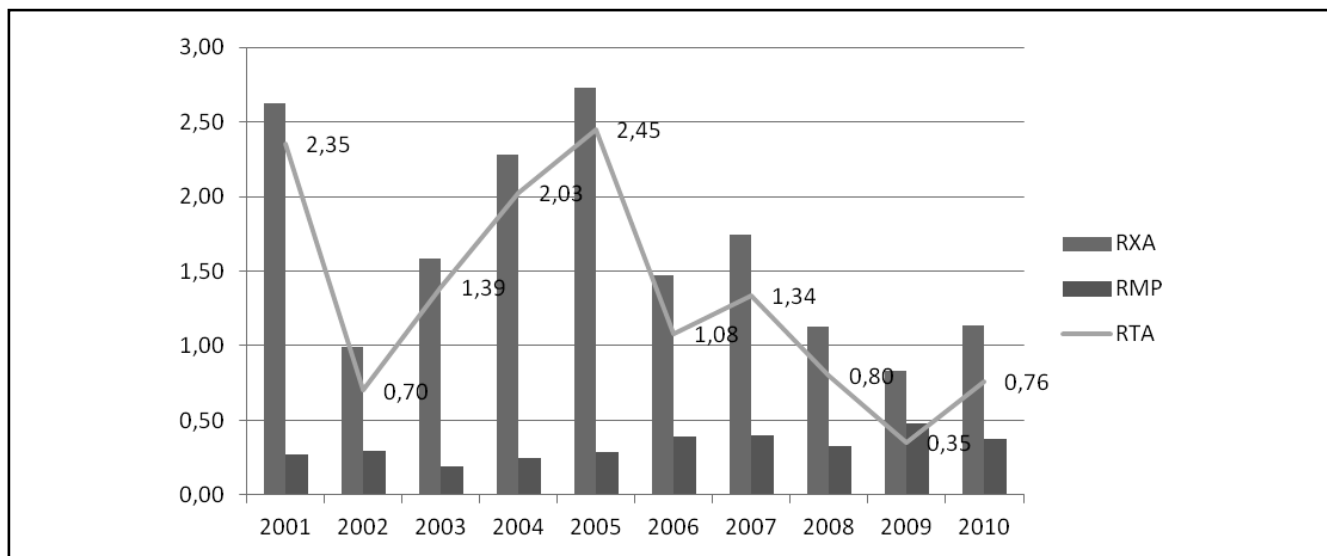

Рисунок 3. Порівняльний аналіз індексів відносних конкурентних переваг молока та молокопродуктів (у перерахунку на молоко) за період 2001–2010 років

Таблиця 3. Порівняльний аналіз індексів відносних конкурентних переваг яловичини за період 2001–2010 років

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
RXA	3,96	2,81	2,82	1,67	1,05	0,21	0,52	0,19	0,21	0,20
RMP	0,12	0,02	0,01	0,05	0,32	0,19	0,08	0,13	0,09	0,04
RTA	3,84	2,79	2,81	1,62	0,73	0,02	0,45	0,07	0,12	0,16

2009 роком зріс майже в півтора рази і становив 0,76, що свідчить про поступове відновлення торгівельних переваг.

Відносно яловичини, то індекс відносної експортної конкурентоспроможності RXA протягом досліджуваного періоду суттєво зменшився і в 2010 році становив 0,2, що вказує на конкурентні невігоди (табл. 3), проте в 2001 році Україна мала значні конкурентні переваги (RXA=3,96). Підтвердженням даних тверджень виступає індекс відносних торгівельних переваг RTA=0,16, до речі, у 2001 році українська яловичина мала значні конкурентні переваги у зовнішній торгівлі. Індекс відносної залежності від імпорту RMP засвідчує відсутність конкурентних невідгод і демонструє низьку залежність від світового імпорту продукції скотарства.

Висновки

Отже, дослідження свідчить, що нині Україна майже втратила свої торгівельні переваги на зовнішньому ринку. Для їх відновлення Україні потрібно, перш за все, збільшити обсяги виробництва молока та яловичини, а також варто врахувати той факт, що сьогодні на перший план у світовій конкурентоспроможності виходять нецінові фактори, з яких найважливіше значення набуває якість продукції.

Список використаних джерел

1. Сидорченко В. Україна без молока / В. Сидорченко // Ежендельник 2000. – 2009. – №48(487) 27 ноября – 3 декабря.
2. Чухрай Н.І. Проблеми виходу українських підприємств на європейський ринок / Н.І. Чухрай, Л.Е. Сухомлин // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Серія: Проблеми економіки та управління. – 2010. – №684. – С. 90–95.
3. Красноручський О.О. Проблеми реалізації сучасної доктрини розвитку агропромислового комплексу / О.О. Красноручський // Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації: зб. тез доповідей шостої Між нар. наук.-практ. конф. молодих вчених. Ч. 1. – Тернопіль: Екон. Думка, 2009. – С. 225–226.
4. Яценко О.М. Конкурентоспроможність вітчизняної продукції бджільництва на світовому агропродовольчому ринку / О.М. Яценко // Міжнародна науково-практична Internet-конференція «Управління економічною діяльністю промислових підприємств в системі сучасних глобалізаційних процесів» 6.06.2011. [Електрон. ресурс] Режим доступу // <http://mev-hnu.at.ua/load/>
5. Кваша С.М., Лука О.Ф. Конкурентоспроможність вітчизняної аграрної продукції в умовах вступу України до СОТ / С.М. Кваша, О.Ф. Лука // Економіка України. – 2003. – №10. – С. 79–85.

УДК 338.512

Л.І. ДОРОЖЕНКО,

здобувач, Вінницький інститут економіки Тернопільського національного економічного університету

Аналіз – дієвий інструмент системи управління витратами

У статті розглянуто питання управління витратами як важливий напрям покращення господарювання підприємства. Проведений аналіз дозволяє виявити рівень і динаміку окремих статей витрат, виявити шляхи їх зниження. Запропоновано заходи щодо вдосконалення управління витратами.

Ключові слова: витрати виробництва, собівартість продукції, аналіз витрат, витрати на одну гривню товарної продукції, аналіз за статтями калькуляції, структура витрат.

В статье рассмотрены вопросы управления затратами как важное направление улучшения хозяйственной деятельности предприятия. Проведенный анализ позволяет выявить уровень и динамику отдельных статей расходов, выявить пути их снижения. Предложены меры по совершенствованию управления затратами.

Ключевые слова: затраты производства, себестоимость продукции, анализ затрат, затраты на один рубль товарной продукции, анализ по статьям калькуляции, структура затрат.

The article deals with the issue of cost management as a crucial area to improve management of the enterprise. The

analysis reveals the level and dynamics of individual cost items, identify ways to reduce them. The measures to improve cost management.

Keywords: cost of production, cost of production, cost analysis, the cost of one hryvnia commercial products, analysis of items costing, cost structure.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання в Україні, які ускладнилися кризовими явищами починаючи з 2008 року, характеризуються такими негативними тенденціями, як: зростанням конкуренції, зниженням виробництва, погіршенням кон'юнктури ринку, нестабільністю у сфері банківського кредитування.

Господарюючі суб'єкти для того, щоб вижити у складних фінансово-економічних умовах, змушені самостійно шукати якісно нові форми та методи ведення господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності підприємства, покращення ефективності виробництва, вдосконалення технологій, забезпечення себе оборотним капіталом і гловне зниження витрат виробництва. Вміння раціонально і планомірно управляти витратами являється основним критерієм для успішної роботи будь-якого підприємства.